Lettre à Hérodote d'Epicure = DL X, 35-83 - éd. Frobenius

Auteur(s) : Epicure ; Diogène Laërce

Les folios

En passant la souris sur une vignette, le titre de l'image apparaît.

23 Fichier(s)

Mots clés

Froben, Hieronymus (1501-1563)

Comment citer cette page

Epicure ; Diogène Laërce, Lettre à Hérodote d'Epicure = DL X, 35-83 - éd. Frobenius

1533

Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)

Consulté le 13/02/2026 sur la plate-forme EMAN : https://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16

Copier

Présentation du document

Date1533
Mentions légales

- Responsabilité éditoriale : Department of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle). Licence Creative Commons Attribution – Partage à l’Identique 3.0 (CC BY-SA 3.0 FR)
- Texte : Domaine public

Editeur de la ficheDepartment of Philosophy and Cultural Heritage of University Ca' Foscari of Venice ; EMAN (Thalim, CNRS-ENS-Sorbonne nouvelle)
Contributeur(s)Giovacchini, Julie
LangueGrec ancien
SourceVoir description du texte : CIRIS

Contenus reliés

Collection Ep. Lettre à Hérodote

Ce document est une version de :
Lettre à Hérodote d'Epicure = DL X, 35-83 - éd. Usener

Description du document

DescriptionEdition princeps dite Frobeniana.
Voir description détaillée de l'édition : CIRIS
Notice créée par Julie Giovacchini Notice créée le 23/11/2021 Dernière modification le 30/05/2022

ἔχει μορίων ἀκατόμητα, ἀλλὰ ἐν τῇ ἰδιότητι τῇ ἑαυτῶν τὰ μεγέθη καταμετροῦντα τὰ πλείω πλεῖον, καὶ τὰ ἐλάττω ἔλαττον. ταύτῃ τῇ ἀναλογίᾳ νομιστέον, τὸ ἐν τῇ ἀτόμῳ ἐλάχιστον κεχρῆσθαι. μικρότητι γὰρ ἐκεῖνο δῆλον ὡς διαφέρει τοῦ κατὰ τὴν αἴσθησιν θεωρουμένου. ἀναλογίᾳ δὲ τῇ αὐτῇ κεχρῆσθαι. ἐπείπερ καὶ ὅτι μέγεθος ἔχει ἡ ἄτομος κατὰ τὴν ἐνταῦθα ἀναλογίαν κατηγορήσαμεν, μικρόν τι μόνον, μακρὸν ἐκβαλλόντες. ἔτι τε τὰ ἐλάχιστα καὶ ἀμιγῆ πέρατα δεῖ νομίζειν τῶν μακρῶν τὸ καταμέτρημα, ἐξ αὐτῶν πρώτων τοῖς μείζοσι καὶ ἐλάττοσι παρασκευάζοντα τῇ διὰ λόγου θεωρίᾳ ἐπὶ τῶν ἀοράτων. ἡ γὰρ κοινότης ἡ ὑπάρχουσα αὐτοῖς πρὸς τὰ ἀμετάβολα, ἱκανὴ τὸ μέχρι τούτου συντελέσαι. συμφόρησιν δὲ ἐκ τούτων κίνησιν ἐχόντων, οὐχ οἷόν τε γίνεσθαι. καὶ μὴν καὶ τοῦ ἀπείρου, ὡς μὲν ἀνωτάτω ἢ κατωτάτω, οὐ δεῖ κατηγορεῖν, τὸ ἄνω ἢ κάτω. μή τι ἐπὶ ὑπὲρ κεφαλῆς. ὅθεν ἂν στῶμεν εἰς ἄπειρον ἄγειν ὂν μηδέποτε φανεῖσθαι τοῦτο ἡμῖν, ἢ τὸ ὑποκάτω τοῦ νοηθέντος εἰς ἄπειρον ἅμα ἄνω τε εἶναι καὶ κάτω πρὸς τὸ αὐτό. τοῦτο γὰρ ἀδύνατον διανοηθῆναι. ὥστ' ἔστι μίαν λαβεῖν φορὰν τὴν ἄνω νοουμένην εἰς ἄπειρον, καὶ μίαν τὴν κάτω, ἂν καὶ μυριάκις πρὸς τοὺς πόδας τῶν ἐπάνω τὸ παρ' ἡμῶν φερόμενον ἐπὶ τοὺς ὑπὲρ κεφαλῆς ἡμῶν τόπους ἀφικνῆται, ἢ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τῶν ὑποκάτω τὸ παρ' ἡμῶν κάτω φερόμενον

πραγματείας ἡμῖν. καὶ αὐτὰ ταῦτα ἐν μνήματι θέμε-
νον συνεχῶς βοηθήσει. τοιαῦτα γάρ ἐστιν ὥστε καὶ
τοὺς κατὰ μέρος ἤδη ἐξακριβοῦντας ἱκανῶς, ἢ καὶ
τελείως εἰς τὰς τοιαύτας ἀναλύοντας ἐπιβολάς,
τὰς πλείστας τῶν περιοδειῶν ὑπὲρ τῆς ὅλης φύσεως
ποιεῖσθαι. ὅσοι δὲ μὴ παντελῶς αὐτῶν τῶν ἀποτελου-
μένων εἰσὶν, ἐκ τούτων, καὶ κατὰ τὸν ἄνευ φθόγγων τρό-
πον τὴν ἅμα νοήματι περίοδον τῶν κυριωτάτων,
πρὸς γαληνισμὸν ποιοῦνται.

Καὶ ἥδε μὲν ἐστὶν αὐτοῦ ἐπιστολὴ περὶ τῶν φυσικῶν.
περὶ δὲ τῶν μετεώρων ἥδε. δὲ

Ἐπίκουρος Πυθοκλεῖ χαίρειν.

Ἤνεγκέ μοι Κλέων ἐπιστολὴν παρὰ σοῦ, ἐν ᾗ φιλο-
φρονούμενός τε περὶ ἡμᾶς διετέλεις, ἀξίως τῆς ἡμε-
τέρας περὶ σεαυτὸν σπουδῆς, καὶ οὐκ ἀπιθάνως ἐπει-
ρῶ μνημονεύειν τὸν εἰς μακάριον βίον συντεινόντων
διαλογισμῶν. ἐδέου τε σαυτῷ περὶ τῶν μετεώρων
σύντομον καὶ εὐπερίγραφον διαλογισμὸν ἀποστεῖ- ὧν
λαι, ἵνα ῥᾳδίως μνημονεύῃς. τὰ γὰρ ἐν ἄλλοις ἡμῖν
γεγραμμένα, δυσμνημόνευτα εἶναι. καί τοι ὡς ἔφης, libera per magna
συνεχῶς αὐτὰ βαστάζειν. ἡμεῖς δὲ ἡδέως τε σου
τὴν δέησιν ἀπεδεξάμεθα, καὶ ἐλπίσιν ἡδείαις συνε-
σχέθημεν. γράψαντες οὖν τὰ λοιπὰ πάντα συντελοῦ-
μεν ἅπερ ἠξίωσας, πολλοῖς καὶ ἄλλοις ἐσόμενα χρή-
σιμα τὰ διαλογίσματα ταῦτα, καὶ μάλιστα τοῖς νεω-
στὶ φυσιολογίας γνησίας γευομένοις, καλῶς δὴ αὐτὰ καὶ τοῖς εἰς ἀσχολίας βαθυτέρας τῶν ἐγκυκλίων τινὸς ἐμπεπλεγμένοις.

καὶ ὑπεναντίας ἔχειν τούτοις βουλήσεις ἅμα καὶ πράξεις, καὶ αἰτίας, καὶ ἐν τῷ αἰώνιόν τι δεινὸν καὶ προσδοκᾶν καὶ ὑποπτεύειν κατὰ τοὺς μύθους. εἴ τε κατὰ ταύτην τὴν ἀναισθησίαν τὴν ἐν τῷ τεθνάναι τέ φοβουμένους, ὥσπερ οὖσαν καὶ αὐτοὺς, καὶ ἐν τῷ μὴ δόξαις ταύταις πάσχειν, ἀλλ' ἀλόγῳ γέ τινι παραστάσει. ὅθεν μὴ ὁρίζοντας τὸ δεινὸν τὴν ἴσην ἢ καὶ ἐπιτεταγμένην ταραχὴν λαμβάνειν τῷ εἰ καὶ ἐδόξαζον ταῦτα. ἡ δὲ ἀταραξία, τὸ τούτων πάντων ἀπολελύσθαι. καὶ συνεχῆ μνήμην ἔχειν τῶν ὅλων καὶ κυριωτάτων. ὅθεν τοῖς πᾶσι προσεκτέον τοῖς παροῦσι, κατὰ μὲν τὸ κοινὸν τοῖς κοινοῖς. κατὰ δὲ τὸ ἴδιον, τοῖς ἰδίοις, καὶ πάσῃ τῇ παρούσῃ καθ' ἕκαστον τῶν κριτηρίων ἐναργείᾳ. ἂν γὰρ τούτοις προσέχωμεν, τὸ ὅθεν ὁ τάραχος καὶ ὁ φόβος ἐγίνετο, ἐξαιτιολογήσομεν ὀρθῶς καὶ ἀπολύσομεν, ὑπέρ τε μετεώρων αἰτιολογοῦντες, καὶ τῶν λοιπῶν τῶν ἀεὶ παρεμπιπτόντων, καὶ ὅσα φοβεῖ τοὺς λοιποὺς ἐσχάτως. ταῦτά σοι ὦ Ἡρόδοτε, ἐστὶ κεφαλαιωδέστατα ὑπὲρ τῆς τῶν ὅλων φύσεως ἐπιτετμημένα. ὥς τε ἂν γένοιτο οὗτος ὁ λόγος δυνατὸς κατασχεθεὶς μετὰ ἀκριβείας οἶμαι. ἐὰν μὴ καὶ πρὸς ἅπαντα βαδίσῃ τις τῶν κατὰ μέρος ἀκριβωμάτων, ἀσύμβλητον αὐτὸν πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους ἁδρότητα λήψεσθαι. καὶ γὰρ καὶ καθαρὰ ἀφ' ἑαυτοῦ ποιήσει πολλὰ τῶν κατὰ μέρος ἐξακριβουμένων κατὰ τὴν ὅλην

πραγμα

συγγενῆ τούτοις, μηθὲν ἔτι πρὸς τὸ μακάριον τῆς γνώσεως συντείνειν. ἀλλ' ὁμοίως τοὺς φόβους ἔχειν τοὺς ταῦτα κατιδόντας, τίνες δὲ αἱ φύσεις ἀγνοοῦντας καὶ τίνες αἱ κυριώταται αἰτίαι. καὶ εἰ μὴ προσῄδεισαν ταῦτα τὰ χαλεπὰ καὶ πλείω, ὅταν τὸ θάμβος ἐκ τῆς τούτων προσκατανοήσεως, μὴ ~~διαλύωσι~~ τὴν λύσιν λαμβάνειν, καὶ τὴν περὶ τῶν κυριωτάτων οἰκονομίαν. διὸ δὴ καὶ πλείστας αἰτίας εὑρίσκομεν τροπῶν, καὶ δύσεων, καὶ ἀνατολῶν, καὶ ἐκλείψεων, καὶ τῶν τοιούτων τρόπων. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς κατὰ μέρος γινομένοις. οὐ δεῖ νομίζειν τὴν ὑπὲρ τούτων χρείαν ἀκρίβειαν μὴ ἀπειληφέναι, ὅση πρὸς τὸ ἀτάραχον καὶ μακάριον ἡμῶν συντείνει. ὥστε παραθεωροῦντας ποσαχῶς παρ' ἡμῖν τὸ ὅμοιον γίνεται, αἰτιολογητέον ὑπέρ τε τῶν μετεώρων καὶ παντὸς τοῦ ἀδήλου καταφρονοῦντας, τῶν τὸ μοναχῶς ἔχον, ἢ γινόμενον γνωριζόντων, ὅτι τὸ πλεοναχῶς συμβαῖνον τῶν ἐκ τῶν ἀποστημάτων τὴν φαντασίαν παραδιδόντων. ἔτι τε ἀγνοούντων, καὶ ἐν ποίοις οὐκ ἔστιν ἀταρακτῆσαι. ἂν οὖν οἰώμεθα καὶ ὡδί πως ἐνδεχόμενον αὐτὸ γίνεσθαι, καὶ ἐφ' οἷος ὁμοίως ἀταρακτῆσαι αὐτὸ τὸ ὅτι πλεοναχῶς γίνεται γνωρίζοντες, ὥσπερ κἂν ὅτι ὡδί πως γίνεται εἰδῶμεν, ἀταρακτήσομεν. ἐπὶ δὲ τούτοις ἅπασιν, ἐκεῖνο δεῖ κατανοεῖν, ὅτι τάραχος ὁ κυριώτατος ταῖς ἀνθρωπίναις ψυχαῖς γίνεται ἐν τῷ ταῦτα μακάριά τε δοξάζειν καὶ ἄφθαρτα

κατιδόντας

τάχα δὲ καὶ πλείους

δύνηται

BIBLIOTECA NAZ. ROMA VITTORIO EMANUELE

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

μακαριότητα ἔχοντος, μετὰ ἀφθαρσίας. οὐ γὰρ
συμφωνοῦσι πραγματεῖαι καὶ φροντίδες καὶ ὀργαὶ
καὶ χάριτες μακαριότητι, ἀλλ' ἀσθενείᾳ καὶ φό-
βῳ καὶ προσδεήσει τῶν πλησίον ταῦτα γίνεται.
μήτε αὖ πῦρ ἅμα ὄντα συνεστραμμένην τὴν μα-
καριότητα κεκτημένα, κατὰ βούλησιν τὰς κινή-
σεις ταύτας λαμβάνειν. ἀλλὰ πᾶν τὸ σέμνωμα τη-
ρεῖν κατὰ πάντα ὀνόματα φερόμενα ἐπὶ τὰς τοιαύ-
τας ἐννοίας, ἵνα μηδ' ὑπεναντίαι ἐξ αὐτῶν ὦσι τῷ σε-
μνώματι δόξαι. εἰ δὲ μὴ, τὸν μέγιστον τάραχον ἐν
ταῖς ψυχαῖς αὐτὴ ὑπεναντιότης παρασκευάσει.
ὅθεν δὴ καὶ τὰς ἐξ ἀρχῆς ἐναπολήψεις τῶν συστρο-
φῶν τούτων ἐν τῇ τοῦ κόσμου γενέσει δεῖ δοξάζειν
καὶ τὴν ἀνάγκην ταύτην καὶ περίοδον συντελεῖ-
σθαι. καὶ μὴν καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν κυριωτάτων αἰτίαν
ἐξακριβῶσαι, φυσιολογίας ἔργον εἶναι δεῖ νομίζειν,
καὶ τὸ μακάριον ἐν τῇ περὶ τῶν μετεώρων γνώσει, ἐν-
ταῦθα πεπτωκέναι. καὶ ἐν τῷ τίνες φύσεις αἱ θεω-
ρούμεναι κατὰ τὰ μετέωρα ταυτὶ, καὶ ὅσα συγγενῆ
πρὸς τὴν εἰς τοῦτο ἀκρίβειαν. ἔτι τε οὐ τὸ πλεοναχῶς
ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι καὶ τὸ ἐνδεχόμενον, καὶ ἄλλως
πως ἔχειν. ἀλλ' ἁπλῶς μὴ εἶναι ἐν ἀφθάρτῳ καὶ μα-
καρίᾳ φύσει τῶν διάκρισιν ὑποβαλλόντων, ἢ τά-
ραχον μηθέν. καὶ τοῦτο καταλαβεῖν τῇ διανοίᾳ ἔστιν
ἁπλῶς εἶναι. τὸ δ' ἐν τῇ ἱστορίᾳ πεπτωκὸς τῆς δύσε-
ως καὶ ἀνατολῆς καὶ τροπῆς καὶ ἐκλείψεως, καὶ ὅσα

συγγενῆ

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

μενα συνίσταται, ἐν δὲ τῷ τοιούτῳ, οὐκ ἂν ἐδυνήθη. ὡσ-
αύτως δὲ καὶ ἐντραφῆναι, τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ
ἐπὶ γῆς νομιστέον. ἀλλὰ μὴν ὑποληπτέον καὶ τὴν φύ-
σιν πολλὰ καὶ παντοῖα ὑπὸ αὐτῶν τῶν πραγμάτων
διδαχθῆναί τε καὶ ἀναγκασθῆναι. τὸν δὲ λο-
γισμὸν τὰ ὑπὸ ταύτης παρεγγυηθέντα, καὶ ὕστερον
ἐπακριβοῦν καὶ προσεξευρίσκειν. ἐν μέν τισι θᾶττ-
ον. ἐν δέ τισι βραδύτερον. καὶ ἐν μέν τισι περιόδοις
καὶ χρόνοις ἀπὸ τῶν ἀπὸ τοῦ ἀπείρου. ἐν δέ τισι κατ'
ἐλάττους. ὅθεν καὶ τὰ ὀνόματα ἐξ ἀρχῆς μὴ θέσει γενέ-
σθαι, ἀλλ' αὐτὰς τὰς φύσεις τῶν ἀνθρώπων καθ' ἕκα-
στα ἔθνη ἴδια πασχούσας πάθη καὶ ἴδια λαμβανούσας
φαντάσματα, ἰδίως τὸν ἀέρα ἐκπέμπειν, στελλόμε-
νον ὑφ' ἑκάστων τῶν παθῶν καὶ τῶν φαντασμάτων,
ὡς ἄν ποτε καὶ ἡ παρὰ τοὺς τόπους τῶν ἐθνῶν διαφορὰ
ᾖ. ὕστερον δὲ κοινῶς καθ' ἕκαστα ἔθνη τὰ ἴδια τεθῆ-
ναι, πρὸς τὸ τὰς δηλώσεις ἧττον ἀμφιβόλους γενέσθαι
ἀλλήλοις καὶ συντομωτέρως δηλουμένας. τινὰ δὲ
καὶ οὐ συνορώμενα πράγματα εἰσφέροντας τοὺς συν-
ειδότας παρεγγυῆσαι τινὰς φθόγγους τοὺς ἀναγκα-
σθέντας ἀναφωνῆσαι. τοὺς δὲ, τῷ λογισμῷ ἑλομέ-
νους κατὰ τὴν πλείστην αἰτίαν, οὕτως ἑρμηνεῦσαι.
καὶ μὴν ἐν τοῖς μετεώροις, φορὰν καὶ τροπὴν, καὶ ἔκ-
λειψιν, καὶ ἀνατολὴν, καὶ δύσιν, καὶ τὰ σύστοιχα τού-
τοις, μή τε λειτουργοῦντος τινὸς νομίζειν δεῖ γενέσθαι, καὶ
διατάττοντος, ἢ διατάξαντος, καὶ ἅμα τὴν πᾶσαν

μακα-

μόνον ὡς συμπλέκομεν τὸ ἴδιον τοῦτο καὶ παραμετροῦμεν, μάλιστα ἐπιλογιστέον. καὶ γὰρ τοῦτο οὐκ ἀποδείξεως προσδεῖται, ἀλλ' ἐπιλογισμοῦ ὅτι ταῖς ἡμέραις καὶ ταῖς νυξὶ συμπλέκομεν, καὶ τοῖς τούτων μέρεσιν. ὡσαύτως δὲ καὶ τοῖς πάθεσι καὶ ταῖς ἀπαθείαις, καὶ κινήσεσι, καὶ στάσεσιν, ἴδιόν τι σύμπτωμα περὶ ταῦτα πάλιν αὐτὸ τοῦτο ἐννοοῦντες καθ' ὃ χρόνον ὀνομάζομεν. φησὶ δὲ καὶ ἐν τῇ β΄ περὶ φύσεως. καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ. ἐπί τε τοῖς προειρημένοις, τοὺς κόσμους δεῖ καὶ πᾶσαν σύγκρισιν πεπερασμένην, τὸ ὁμοειδὲς τοῖς θεωρουμένοις πυκνῶς ἔχουσαν, νομίζειν γεγονέναι ἀπὸ τοῦ ἀπείρου πάντων τούτων ἐκ συστροφῶν ἰδίων ἀποκεκριμένων. καὶ μειζόνων καὶ ἐλαττόνων. καὶ πάλιν διαλύεσθαι πάντα. τὰ μὲν θᾶττον, τὰ δὲ βραδύτερον. καὶ τὰ μὲν ὑπὸ τῶν τοιῶνδε. τὰ δὲ ὑπὸ ~~τῶν~~ πάσχοντα. δῆλον οὖν ὡς καὶ ~~φθαρτοὺς~~ φησὶ τοὺς κόσμους μεταβαλλόντων τῶν μερῶν. καὶ ἐν ἄλλοις τὴν γῆν τῷ ἀέρι ἐποχεῖσθαι. ἔτι δὲ ~~καὶ~~ τοὺς κόσμους οὔτε ἐξ ἀνάγκης δεῖ νομίζειν ἕνα σχηματισμὸν ἔχοντας. ἀλλὰ καὶ διαφόρους αὐτοὺς ἐν τῇ ιβ΄ περὶ τούτων φησίν. οὓς μὲν γὰρ σφαιροειδεῖς, καὶ ᾠοειδεῖς ἄλλους, καὶ ἀλλοιοσχήμονας ἑτέρους. οὐ μέντοι πᾶν σχῆμα ἔχειν. οὐδὲ ζῷα εἶναι ἀποκριθέντα ἀπὸ τοῦ ἀπείρου. οὐδὲ γὰρ ἂν ἀποδείξειεν οὐδεὶς, ὡς ἐν μὲν τῷ τοιούτῳ, καὶ οὐκ ἂν ἐμπεριελήφθη τὰ τοιαῦτα σπέρματα. ἐξ ὧν ζῷά τε καὶ φυτὰ, καὶ τὰ λοιπὰ πάντα θεωρού-

μενα

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

συλλαβόντες κατὰ τὸ ἄθροον, σῶμα προσαγορεύομεν. ὅτι τὴν τῶν ἀιδίων παρακολουθούντων, ὧν ἄνευ, σῶμα οὐ δυνατὸν νοεῖσθαι. κατ' ἐπιβολὰς δ' αὖ τινας παρακολουθοῦντος τοῦ ἀθρόου ἕκαστα προσαγορευθείη. ἀλλ' ὅτι δὴ ποτε ἕκαστα συμβαίνοντα θεωρεῖται, οὐκ ἀιδίων τῶν συμπτωμάτων παρακολουθούντων. καὶ οὐκ ἐξελατέον ἐκ τοῦ ὄντος ταύτην τὴν ἐνάργειαν, ὅτι οὐκ ἔχει τὴν τοῦ ὅλου φύσιν ᾧ συμβαίνει, ὃ δὴ καὶ σῶμα προσαγορεύομεν, οὐδὲ τὴν τῶν ἀιδίων παρακολουθούντων. οὐδ' αὖ καθ' αὑτὰ νομιστέον. οὐδὲ γὰρ τοῦτο διανοητέον. οὔτ' αὐτῶν τῶν ἀιδίων συμβεβηκότων. ἀλλ' ὅπερ καὶ φαίνεται, συμπτώματα πάντα τὰ σώματα νομιστέον, καὶ οὐκ ἀίδια παρακολουθοῦντα. οὐδ' αὖ φύσεως καθ' ἑαυτὰ τάγμα ἔχοντα. ἀλλ' ὃν τρόπον αὐτὴ ἡ αἴσθησις τὴν ἰδιότητα ποιεῖ θεωρεῖται. καὶ μὴν καὶ τοῦτο δὴ προσκατανοῆσαι σφοδρῶς. τὸν γὰρ δὴ χρόνον, οὐ ζητητέον ὡς καὶ τὰ λοιπὰ ὅσα ἐν ὑποκειμένῳ ζητοῦμεν, ἀνάγοντες ἐπὶ τὰς βλεπομένας περὶ ἡμῖν αὐτοῖς προλήψεις. ἀλλ' αὐτὸ τὸ ἐνάργημα καθ' ὃ τὸν πολὺν ἢ ὀλίγον χρόνον ἀναφωνοῦμεν συγγενικῶς τοῦτο περιφέροντες, ἀναλογιστέον. καὶ οὔτε διαλέκτους ὡς βελτίους μεταληπτέον. ἀλλ' αὐταῖς ταῖς ὑπαρχούσαις κατ' αὐτοῦ χρηστέον. οὔτε ἄλλο τι καθ' ἑαυτοῦ κατηγορητέον, ὡς τὴν αὐτὴν οὐσίαν ἔχοντος τῷ ἰδιώματι τούτῳ. καὶ γὰρ τοῦτο ποιοῦσι τινές. ἀλλὰ

ἐπιλογίσματα, ἀνάγων τοῖς ἐπὶ τὰ πάθη καὶ τὰς
αἰσθήσεις, μνημονεύων τῶν ἐν ἀρχῇ ῥηθέντων, ἱκα-
νῶς κατόψεται τοῖς τύποις ἐμπεριειλημμένα ὥστε
καὶ τὰ κατὰ μέρος ἀπὸ τούτων ἐξακριβοῦσθαι βεβαίως. ἀλ-
λὰ μὴν καὶ τὰ σχήματα καὶ τὰ χρώματα καὶ τὰ
μεγέθη καὶ τὰ βάρη, ἢ καὶ ὅσα ἄλλα κατηγορεῖται
σώματος, ὡς ἂν εἰς αὐτὰ βεβηκότα, ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς
ὁρατοῖς, καὶ κατὰ τὴν αἴσθησιν αὐτοῖς γνωστοῖς, οὔθ' ὡς
καθ' ἑαυτάς εἰσι φύσεις δοξαστέον. οὐ γὰρ δύναται
ἐπινοῆσαι τοῦτο. οὔτε ὅλως ὡς οὐκ εἰσίν, ὡς οὔθ' ὡς ἕτερα
τὰ προσυπάρχοντα τούτῳ ἀσώματα. οὔθ' ὡς μόρια
τούτου, ἀλλ' ὡς τὸ ὅλον σῶμα, καθ' ὅλου μὲν τοῦ τῶν
πάντων τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχον ἀΐδιον, οὐχ οἷόν τ' εἶ-
ναι συμπεφορημένον. ὥσπερ ὅταν ἐξ αὐτῶν τῶν ὄγ-
κων μεῖζον ἄθροισμα συστῇ ἤτοι τῶν πρώτων ἢ τῶν το
ὅλου μεγεθῶν, τοῦ δὲ τινος ἐλαττόνων. ἀλλὰ μόνον
ὡς λέγω ἐκ τούτων ἁπάντων τὴν ἑαυτοῦ φύσιν ἔχον
ἀΐδιον. καὶ ἐπιβολὰς μὲν ἔχοντα ἰδίας πάντα ταῦ-
τα ἐστὶ καὶ διαλήψεις. συμπαρακολουθοῦντος δὲ
τοῦ ἀθρόου καὶ οὐδαμῆ ἀποσχιζομένου, ἀλλὰ κατὰ τὴν
ἀθρόαν ἔννοιαν τοῦ σώματος κατηγορίαν εἰληφό-
τος. καὶ μὴν καὶ τοῖς σώμασι συμπίπτει πολλά-
κις καὶ οὐκ ἀΐδιον παρακολουθεῖν, οὔτ' ἐν τοῖς ἀορά-
τοις. καὶ οὔτε ἀσώματα. ὥστε δὴ κατὰ τὴν πλείστην φο-
ρὰν, τούτῳ τῷ ὀνόματι χρώμενοι, φανερὰ ποιοῦμεν
τὰ συμπτώματα. οὔτε τὴν τοῦ ὅλου φύσιν ἔχειν. ἣν

συλλα

[illegible]ωτέρων τῶν ἀτόμων πλῆθος εἰς τὴν τῆς ψυχῆς φύσιν. καὶ μὴν καὶ λυομένου τοῦ ὅλου ἀθροίσματος, ἡ ψυχὴ διασπείρεται, καὶ οὐκέτι ἔχει τὰς αὐτὰς δυνάμεις, οὐδὲ κινεῖται, ὥστε οὐδ' αἴσθησιν κέκτηται. οὐ γὰρ οἷόν τε νοεῖν αὐτὸ αἰσθανόμενον, μὴ ἐν τούτῳ τῷ συστήματι, καὶ ταῖς κινήσεσι ταύταις χρώμενον, ὅταν τὰ στεγάζοντα καὶ περιέχοντα μὴ τοιαῦτα ᾖ, ἐν οἷς νῦν οὖσα ἔχει ταύτας τὰς κινήσεις. ἀλλὰ μὴν καὶ τόδε λέγει ἐν ἄλλοις, καὶ ἐξ ἀτόμων αὐτὴν συγκεῖσθαι λειοτάτων καὶ στρογγυλωτάτων πολλῷ τινι διαφερουσῶν τῶν τοῦ πυρός. καὶ τὸ μέν τι ἄλογον αὐτῆς, ὃ τῷ λοιπῷ παρεσπάρθαι σώματι. τὸ δὲ λογικὸν ἐν τῷ θώρακι, ὡς δῆλον ἔκ τε τῶν φόβων καὶ τῆς χαρᾶς. ὕπνον τε γίνεσθαι τῶν τῆς ψυχῆς μερῶν τῶν παρ' ὅλην τὴν σύγκρισιν παρεσπαρμένων ἐγκατεχομένων, ἢ διαφορουμένων. εἶτα συμπιπτόντων τοῖς ἐπερεισμοῖς. τότε σπέρμα ἀφ' ὅλων τῶν σωμάτων φέρεσθαι [illegible] κατανοεῖν. λέγει γὰρ κατὰ τὴν πλείστην ὁμιλίαν τοῦ ὀνόματος, ἐπὶ τοῦ καθ' ἑαυτὸ νοηθέντος ἄν. καθ' ἑαυτὸ δὲ οὐκ ἔστι νοῆσαι τὸ ἀσώματον, πλὴν τοῦ κενοῦ. τὸ δὲ κενὸν, οὔτε ποιῆσαι, οὔτε παθεῖν δύναται. ἀλλὰ κίνησιν μόνον δι' ἑαυτοῦ τοῖς σώμασι παρέχεται. ὥσθ' οἱ λέγοντες ἀσώματον εἶναι τὴν ψυχὴν ματαιάζουσιν. οὐθὲν γὰρ ἂν ἐδύνατο ποιεῖν, οὔτε πάσχειν, εἰ ἦν τοιαύτη. νῦν δ' ἐναργῶς ἀμφότερα ταῦτα διαλαμβάνεται περὶ τὴν ψυχὴν τὰ συμπτώματα. ταῦτα οὖν πάντα τὰ

τομερὲς, παρ' ὅλον τὸ ἄθροισμα παρεσπαρμένον, προσεμφερέστατον δὲ πνεύματι θερμοῦ τινα κρᾶσιν ἔχοντι, καὶ πῇ μὲν, τούτῳ προσεμφερές. πῇ δὲ, τούτῳ. ἔστι δὲ τὸ μέρος πολλὴν παραλλαγὴν εἰληφὸς τῇ λεπτομερείᾳ καὶ αὐτῶν τούτων. συμπαθὲς δὲ τούτῳ μᾶλλον καὶ τῷ λοιπῷ ἀθροίσματι. τοῦτο δὲ πᾶν αἱ δυνάμεις τῆς ψυχῆς δηλοῦσι καὶ τὰ πάθη καὶ αἱ εὐκινησίαι, καὶ αἱ διανοήσεις, καὶ ὧν στερούμενοι θνήσκομεν. καὶ μὴν καὶ ὅτι ἔχει ἡ ψυχὴ τῆς αἰσθήσεως τὴν πλείστην αἰτίαν, δεῖ κατέχειν. οὐ μὴν εἰλήφει ἂν ταύτην, εἰ μὴ ὑπὸ τοῦ λοιποῦ ἀθροίσματος ἐστεγάζετό πως. τὸ δὲ λοιπὸν ἄθροισμα παρασκευάσαν τὴν αἰτίαν ταύτην, μετείληφε καὶ αὐτὸ τοιούτου συμπτώματος παρ' ἐκείνης. οὐ μέντοι πάντων ὧν ἐκείνη κέκτηται. διὸ ἀπαλλαγείσης τῆς ψυχῆς οὐκ ἔχει τὴν αἴσθησιν. οὐ γὰρ αὐτὸ ἐν ἑαυτῷ ταύτην ἐκέκτητο τὴν δύναμιν. ἀλλ' ἑτέρῳ ἅμα συγγεγενημένῳ αὐτῷ παρεσκεύαζεν, ὃ διὰ τῆς συντελεσθείσης περὶ αὐτὸ δυνάμεως, κατὰ τὴν κίνησιν σύμπτωμα αἰσθητικὸν εὐθὺς ἀποτελοῦν ἑαυτῷ, ἀπεδίδου κατὰ τὴν ὁμούρησιν καὶ συμπάθειαν, καὶ ἐκείνῳ καθάπερ εἶπον. διὸ δὴ καὶ ἐνυπάρχουσα ἡ ψυχὴ οὐδέποτε ἄλλου τινὸς μέρους ἀπηλλαγμένου ἀναισθητεῖ. ἀλλὰ ἂν καὶ ταύτης συναπόληται τοῦ στεγάζοντος λυθέντος, εἴθ' ὅλου, εἴτε καὶ μέρους τινός, ἐάν περ διαμένῃ ἕξει τὴν αἴσθησιν, ἐκείνου ἀπηλλαγμένου ὅσον ποτὲ ὄντος τὸ

συντε

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

ρον. ἡ γὰρ ὅλη φορὰ, οὐθὲν ἧττον ἑκατέρα ἑκατέρᾳ ἀντικειμένη ἐπ' ἄπειρον νοεῖται. καὶ μὴν καὶ ἰσοταχεῖς ἀναγκαῖον τὰς ἀτόμους εἶναι, ὅταν διὰ τοῦ κενοῦ εἰσφέρωνται, μηδενὸς ἀντικόπτοντος. οὔτε γὰρ τὰ βαρέα θᾶττον οἰσθήσεται τῶν μικρῶν καὶ κούφων, ὅταν γε δὴ μηδὲν ἀπαντᾷ αὐτοῖς, οὔτε τὰ μικρὰ τῶν μεγάλων, πάντα πόρον σύμμετρον ἔχοντα, ὅταν μηθὲν μηδὲ ἐκείνοις ἀντικόπτῃ, οὔθ' ἡ ἄνω, οὔθ' εἰς τὸ πλάγιον διὰ τῶν κρούσεων φορὰ, οὔθ' ἡ κάτω τῶν ἰδίων βαρῶν. ἐφ' ὁπόσον γὰρ ἂν κατίσχῃ ἑκατέρων, ἐπὶ τοσοῦτον ἅμα νοήματι τὴν φορὰν σχήσει, ἕως ἀντικόψῃ ἢ ἔξωθεν ἢ ἐκ τοῦ ἰδίου βάρους πρὸς τὴν τοῦ πλήξαντος δύναμιν. ἀλλὰ μὴν καὶ κατὰ τὰς συγκρίσεις, θάττων ἑτέρα ἑτέρας ῥηθήσεται τῶν ἀτόμων, ἰσοταχῶν οὐσῶν τῷ ἐφ' ἕνα τόπον φέρεσθαι τὰς ἐν τοῖς ἀθροίσμασιν ἀτόμους, καὶ κατὰ τὸν ἐλάχιστον συνεχῆ χρόνον, εἰ μὴ ἐφ' ἕνα κατὰ τοὺς λόγῳ θεωρητοὺς χρόνους, ἀλλὰ πυκνὸν ἀντικόπτουσιν ἕως ἂν ὑπὸ τὴν αἴσθησιν τὸ συνεχὲς τῆς φορᾶς γίγνηται. τὸ γὰρ προσδοξαζόμενον περὶ τοῦ ἀοράτου, ὡς ἄρα καὶ οἱ διὰ λόγου θεωρητοὶ χρόνοι τὸ συνεχὲς τῆς φορᾶς ἕξουσιν, οὐκ ἀληθές ἐστιν ἐπὶ τῶν τοιούτων. ἐπεὶ τό γε θεωρούμενον πᾶν, ἢ κατ' ἐπιβολὴν λαμβανόμενον τῇ διανοίᾳ, ἀληθές ἐστι. μετὰ δὲ ταῦτα δεῖ συνορᾶν ἀναφέροντα ἐπὶ τὰς αἰσθήσεις καὶ τὰ πάθη. οὕτω γὰρ ἡ βεβαιοτάτη πίστις ἔσται, ὅτι ἡ ψυχὴ σῶμά ἐστι λε-

ἐναργοῦς ἤρτηται, ἐφ' ὃ ἀναφέροντες λέγομεν, οἷον, πόθεν ἴσμεν εἰ τοῦτό ἐστιν ἄνθρωπος. τὴν δὲ δόξαν, καὶ ὑπόληψιν λέγουσιν. ἀληθῆ τέ φασι καὶ ψευδῆ. ἂν μὲν γὰρ ἐπιμαρτυρῆται, ἢ μὴ ἀντιμαρτυρῆται, ψευδῆ τυγχάνειν. ὅθεν προσμένον εἰσήχθη, οἷον, τὸ προσμεῖναι καὶ ἐγγὺς γενέσθαι τῷ πύργῳ, καὶ μαθεῖν ὁποῖος ἐγγὺς φαίνεται. πάθη δὲ λέγουσιν εἶναι δύο, ἡδονὴν καὶ ἀλγηδόνα, ἱστάμενα περὶ πᾶν ζῷον. καὶ τὴν μὲν, οἰκεῖον. τὴν δὲ, ἀλλότριον. δι' ὧν κρίνεσθαι τὰς αἱρέσεις καὶ φυγάς. τῶν τε ζητήσεων εἶναι τὰς μὲν, περὶ τῶν πραγμάτων. τὰς δὲ, περὶ ψιλὴν τὴν φωνήν. καὶ ταῦτα δὲ, περὶ τῆς διαιρέσεως, καὶ τοῦ κριτηρίου στοιχειωδῶς. ἀνιτέον δὲ ἐπὶ τὴν ἐπιστολήν.

ἀληθῆ εἶναι· ἐὰν δὲ μὴ ἐπιμαρτυρῆται ἢ ἀντιμαρτυρῆται

Ἐπίκουρος Ἡροδότῳ χαίρειν.

Τοῖς μὴ δυναμένοις ὦ Ἡρόδοτε ἕκαστα τῶν περὶ φύσεως ἡμῖν ἀναγεγραμμένων ἐξακριβοῦν, μηδὲ τὰς μείζους τῶν συντεταγμένων βίβλους διαθρεῖν, ἐπιτομὴν τῆς ὅλης πραγματείας εἰς τὸ κατασχεῖν τῶν ὁλοσχερωτάτων δόξαν τὴν μνήμην ἱκανῶς αὐτοῖς παρεσκεύασα. ἵνα παρ' ἑκάστους τῶν καιρῶν ἐν τοῖς κυριωτάτοις βοηθεῖν αὑτοῖς δύνωνται, καθ' ὅσον ἂν ἐφάπτωνται τῆς περὶ φύσεως θεωρίας. καὶ τοὺς προβεβηκότας δὲ ἱκανῶς ἐν τῇ τῶν ὅλων ἐπιβλέψει τὸν τύπον τῆς ὅλης πραγματείας τὸν κατεστοιχειωμένον δεῖ μνημονεύειν. τῆς γὰρ ἀθρόας ἐπιβολῆς πυκνὸν δεόμεθα. τῆς δὲ κατὰ μέρος, οὐχ ὁμοί-

τούτοις τε οὐ δεῖ νομίζειν ἐν τῷ ὡρισμένῳ σώματι ἀπείρους ὄγκους εἶναι, οὐδ' ὁπηλικουσοῦν. ὥστε οὐ μόνον τὴν εἰς ἄπειρον τομὴν ἐπὶ τοὔλαττον ἀναιρετέον, ἵνα μὴ πάντα ἀσθενῆ ποιῶμεν, καὶ ταῖς περιλήψεσι τῶν ἀθρόων εἰς τὸ μὴ ὂν ἀναγκαζώμεθα τὰ ὄντα θλίβοντες καταναλίσκειν· ἀλλὰ καὶ τὴν μετάβασιν μὴ νομιστέον γίνεσθαι ἐν τοῖς ὡρισμένοις εἰς ἄπειρον, μηδ' ἐπὶ τοὔλαττον. οὔτε γὰρ ὅπως ἐπειδὰν ἅπαξ τις εἴπῃ ὅτι ἄπειροι ὄγκοι ἔν τινι ὑπάρχουσιν, ἢ ὁπηλικοιοῦν, ἔστι νοῆσαι πῶς τ' ἂν ἔτι πεπερασμένον εἴη τὸ μέγεθος. πηλίκοι γάρ τινες, δῆλον ὡς ἄπειροί εἰσιν ὄγκοι. καὶ οὗτοι ὁπηλίκοι ἄν ποτε ὦσιν, ἄπειρον ἂν ἦν καὶ τὸ μέγεθος. ἄκρον τε ἔχοντος τοῦ πεπερασμένου διαληπτόν, εἰ μὴ καὶ καθ' ἑαυτὸ θεωρητόν, οὐκ ἔστι μὴ καὶ τὸ ἑξῆς τούτου τοιοῦτον νοεῖν, καὶ οὕτω κατὰ τὸ ἑξῆς εἰς τὸ ἔμπροσθεν βαδίζοντα, εἰς τὸ ἔμπροσθεν ὑπάρχειν κατὰ τὸ τοιοῦτον ἐφικνεῖσθαι τῇ ἐννοίᾳ. τό τε ἐλάχιστον τὸ ἐν τῇ αἰσθήσει δεῖ κατανοεῖν, ὅτι οὔτε τοιοῦτόν ἐστιν οἷον τὸ τὰς μεταβάσεις ἔχειν, οὔτε πάντη πάντως ἀνόμοιον. ἀλλ' ἔχειν μέν τινα κοινότητα τῶν μεταβατῶν. διάληψιν δὲ μερῶν οὐκ ἔχον. ἀλλ' ὅτε διὰ τὴν τῆς κοινότητος προσεμφέρειαν οἰηθῶμεν διαλήψεσθαί τι αὐτοῦ, τὸ μὲν ἐπιτάδε, τὸ δὲ ἐπέκεινα, τὸ ἴσον ἡμῖν δεῖ προσπίπτειν. ἑξῆς τε θεωροῦμεν ταῦτα ἀπὸ τοῦ πρώτου καταρχόμενοι. καὶ οὐκ ἐν τῷ αὐτῷ, οὐδὲ μέ-

ρεσι

τῷ συμφυές ἐστι. ποιότης γὰρ πᾶσα μεταβάλλει. αἱ δὲ ἄτομοι οὐδὲν μεταβάλλουσιν. ἐπειδήπερ δεῖ τι ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν συγκρίσεων στερεὸν καὶ ἀδιάλυτον, ὃ τὰς μεταβολὰς οὐκ εἰς τὸ μὴ ὂν ποιήσεται, οὐδ' ἐκ τοῦ μὴ ὄντος, ἀλλὰ κατὰ μεταθέσεις ἐν πολλοῖς. τινῶν δὲ καὶ προσόδους καὶ ἀφόδους. ὅθεν ἀναγκαῖον τὰ μὴ μεταπεπτωμένα ἄφθαρτα εἶναι, καὶ τὴν τοῦ μεταβάλλοντος φύσιν οὐκ ἔχοντα. ὄγκους δὲ καὶ σχηματισμοὺς ἰδίους. ταῦτα γὰρ καὶ ἀναγκαῖον ὑπομένειν. καὶ γὰρ ἐν τοῖς παρ' ἡμῖν μετασχηματιζομένοις κατὰ τὴν περιαίρεσιν τὸ σχῆμα ἐνυπάρχειν λαμβάνεται. αἱ δὲ ποιότητες οὐκ ἐν ὑπάρχουσαι ἐν τῷ μεταβάλλοντι ὥσπερ ἐκεῖνο καταλείπεται, ἀλλ' ἐξ ὅλου τοῦ σώματος ἀπόλλυνται. ἱκανὰ οὖν τὰ ὑπολειπόμενα ταῦτα τὰς τῶν συγκρίσεων διαφορὰς ποιεῖν. ἐπειδήπερ ὑπολείπεσθαί γέ τινα ἀναγκαῖον, καὶ εἰς τὸ μὴ ὂν φθείρεσθαι. ἀλλὰ μὴν δεῖ νομίζειν πᾶν μέγεθος ἐν ταῖς ἀτόμοις ὑπάρχειν, ἵνα μὴ τὰ φαινόμενα ἀντιμαρτυρῇ. παραλλαγὰς δέ τινας μεγεθῶν νομιστέον εἶναι. βέλτιον γάρ. καὶ τούτοις προσόντος, κατὰ τὰ πάθη καὶ τὰς αἰσθήσεις γινόμενα, ἀποδοθήσεται. πᾶν δὲ μέγεθος ὑπάρχον, οὔτε χρήσιμόν ἐστι πρὸς τὰς τῶν ποιοτήτων διαφοράς, ἀφῖχθαί τε ἅμ' ἔδει καὶ πρὸς ἡμᾶς ὁρατὰς ἀτόμους. ὃ θεωρεῖται γινόμενον. οὔθ' ὅπως ἂν γένοιτο ὁρατὴ ἄτομος ἔστιν ἐπινοῆσαι. πρὸς δὲ

τούτῳ

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

τὰ ζῶα τὴν αἴσθησιν. ἀλλὰ μὴν καὶ ἀκούειν γίνεται πνεύ- τὸ
ματος τινὸς φερομένου, ἀπὸ τοῦ φωνοῦντος ἢ ἠ-
χοῦντος ἢ ψοφοῦντος ἢ ὅπως δήποτε, ἀκουστικὸν
πάθος κατασκευάζοντος. τὸ δὲ ῥεῦμα τοῦτο εἰς ὁ- πνεῦμα
μοιομερεῖς διασπείρεται, ἅμα τινὰ διασώζοντας ὄγκους
συμπάθειαν πρὸς ἀλλήλους καὶ ἑνότητα ἰδιότρο-
πον διατείνουσαν πρὸς τὸ ἀποστεῖλαν, καὶ τὴν ἐπαί-
σθησιν τὴν ἐπ' ἐκείνου ὡς τὰ πολλὰ ποιοῦσαν. εἰ δὲ
μή γε τὸ ἔξωθεν μόνον ἔνδηλον παρασκευάζουσαν.
ἄνευ γὰρ ἀναφερομένης πως ἐκεῖθεν συμπαθείας,
οὐκ ἂν γένοιτο ἡ τοιαύτη ἐπαίσθησις. οὐκ αὐτὸν οὖν δεῖ
νομίζειν τὸν ἀέρα ὑπὸ τῆς προϊεμένης φωνῆς, ἢ καὶ
τῶν ὁμογενῶν σχηματίζεσθαι. πολλὴν γὰρ ἔνδειαν ἕν
ἕξει τοῦτο πάσχων ὑπ' ἐκείνης. ἀλλ' εὐθὺς τὴν γινο-
μένην πληγὴν ἐν ἡμῖν ὅταν φωνὴν ἀφιῶμεν, τοιαύ-
την ἐκ πνοῶν ὄγκων ῥεύματος πνευματώδους ἀποτε- ἔκθλιψιν ὄγκων τινῶν
λεστικὸν ποιεῖσθαι. ἣ τὸ πάθος τὸ ἀκουστικὸν ἡμῖν πα-
ρασκευάζει. καὶ μὴν καὶ τὴν ὀσμὴν νομιστέον, ὥσ-
περ καὶ τὴν ἀκοὴν, οὐκ ἄν ποτε πάθος οὐδὲν ἐργά-
σασθαι, εἰ μὴ ὄγκοι τινὲς ἦσαν ἀπὸ τοῦ πράγματος
ἀποφερόμενοι, σύμμετροι πρὸς τὸ τοῦτο τὸ αἰσθητή-
ριον κινεῖν. οἱ μὲν τοῖοι, τεταραγμένως καὶ ἀλλοτρί-
ως. οἱ δὲ τοῖοι, ἀταράχως καὶ οἰκείως ἔχοντες. καὶ
μὴν καὶ τὰς ἀτόμους νομιστέον, μηδεμίαν ποιότητα
τῶν φαινομένων προσφέρεσθαι, πλὴν σχήματος καὶ
βάρους καὶ μεγέθους, καὶ ὅσα ἐξ ἀνάγκης σχήμα-

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

τὴν φαντασίαν ἀποδιδόντος, καὶ τὴν συμπάθειαν ἀπὸ τοῦ ὑποκειμένου σώζοντος κατὰ τὸν ἐκεῖθεν σύμμετρον ἐπερεισμὸν ἐκ τῆς κατὰ βάθος ἐν τῷ στερεμνίῳ τῶν ἀτόμων πλάσεως, καὶ ἣν ἂν λάβωμεν φαντασίαν ἐπιβλητικῶς τῇ διανοίᾳ ἢ τοῖς αἰσθητηρίοις, εἴτε μορφῆς, εἴτε συμβεβηκότων, μορφή ἐστιν αὕτη τοῦ στερεμνίου γινομένη κατὰ τὸ ἑξῆς πύκνωμα, ἢ ἐγκατάλειμμα τοῦ εἰδώλου. τὸ δὲ ψεῦδος καὶ τὸ διημαρτημένον, ἐν τῷ προσδοξαζομένῳ ἀεί ἐστιν ἐπιμαρτυρηθήσεσθαι, εἶτ' οὐκ ἐπιμαρτυρουμένου κατὰ τὴν κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς συνημμένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διάληψιν δὲ ἔχουσαν καθ' ἣν τὸ ψεῦδος γίνεται. ἥ τε γὰρ ὁμοιότης τῶν φαντασμῶν οἱονεὶ ἐν εἰκόνι λαμβανομένων, ἢ καθ' ὕπνους γινομένων, ἢ κατ' ἄλλας τινὰς ἐπιβολὰς τῆς διανοίας, ἢ τῶν λοιπῶν κριτηρίων, οὐκ ἄν ποτε ὑπῆρχε τοῖς οὖσί τε καὶ ἀληθέσι προσαγορευομένοις εἰ μὴ ἦν τινα καὶ ταῦτα πρὸς ὃ βάλλομεν. τὸ δὲ διμαρτημένον οὐκ ἂν ὑπῆρχεν, εἰ μὴ ἐλαμβάνομεν καὶ ἄλλην τινὰ κίνησιν ἐν ἡμῖν αὐτοῖς συνημμένην μὲν, διάληψιν δὲ ἔχουσαν, ἐὰν μὲν μὴ ἐπιμαρτυρηθῇ, ἢ ἀντιμαρτυρηθῇ, τὸ ψεῦδος γίνεται. ἐὰν δὲ ἐπιμαρτυρηθῇ ἢ μὴ ἀντιμαρτυρηθῇ, τὸ ἀληθές. καὶ ταύτην οὖν σφόδρα γε δεῖ τὴν δόξαν κατέχειν, ἵνα μήτε τὰ κριτήρια ἀναιρῆται τὰ κατὰ τὰς ἐναργείας, μήτε τὸ διημαρτημένον ὁμοίως βεβαιούμενον πάν-

τα

πάλσεως

ἐν καταλείμματι

ἢ μὴ ἀντιμαρτυρηθήσεσθαι

κατὰ δὲ ταύτην τὴν συνημμένην τῇ φανταστικῇ ἐπιβολῇ, διάληψιν δ' ἔχουσαν.

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

φαινομένων, ἢ ὅτι καὶ τάχη ἀνυπέρβλητα ἔχει. πάντα πόρον σύμμετρον ἔχοντα πρὸς τὸ ἀπείρω αὐτῶν μηθὲν ἀντικόπτειν, ἢ ὀλίγα ἀντικόπτειν. πολλοῖς δὲ καὶ ἀπείροις εὐθὺς ἀντικόπτειν τι. πρός τε τούτοις ὅτι ἡ γένεσις τῶν εἰδώλων ἅμα νοήματι συμβαίνει. καὶ γὰρ ῥεῦσις ἀπὸ τῶν σωμάτων τοῦ ἐπιπολῆς συνεχὴς ἢ μειώσει δῆλα τῇ ἀνταναπλήρωσιν σώζουσα τὴν ἐπὶ τοῦ στερεμνίου θέσιν καὶ τάξιν τῶν ἀτόμων, ἐπὶ πολὺν χρόνον εἰ καὶ ἐνίοτε συγχεομένη ὑπάρχει· καὶ συστάσεις ἐν τῷ περιέχοντι ὀξεῖαι διὰ τὸ μὴ δεῖν κατὰ βάθος τὸ συμπλήρωμα γίνεσθαι. καὶ ἄλλοι δέ τινες τρόποι γεννητικοὶ τῶν τοιούτων φύσεων εἰσίν. οὐθὲν γὰρ τούτων ἀντιμαρτυρεῖ ταῖς αἰσθήσεσιν, ἂν βλέπῃ τίς τινα τρόπον τὰς ἐνεργείας, ἵνα καὶ τὰς συνηθείας ἀπὸ τῶν ἔξωθεν πρὸς ἡμᾶς ἀνοίσει. δεῖ δὲ καὶ νομίζειν ὑπεισιόντος τινὸς ἀπὸ τῶν ἔξωθεν, τὰς μορφὰς ὁρᾷν ἡμᾶς καὶ διανοεῖσθαι. οὐ γὰρ ἂν ἀποσφραγίσαιτο τὰ ἔξω τὴν ἑαυτῶν φύσιν, τοῦ τε χρώματος καὶ τῆς μορφῆς καὶ τοῦ ἀέρος τοῦ μεταξὺ ἡμῶν τε κἀκείνων, οὐδὲ τῶν ἀκτίνων, ἢ ὧν δήποτε ῥευμάτων ἀφ' ἡμῶν πρὸς ἐκεῖνα παραγινομένων, οὕτως ὡς τύπων τινῶν ἐπεισιόντων ἡμῖν ἀπὸ τῶν πραγμάτων ὁμοχρόων, καὶ ὁμοιομόρφων, κατὰ τὸ ἐναρμόττον μέγεθος, εἰς τὴν ὄψιν ἢ τὴν διάνοιαν ὠκέως ταῖς φοραῖς χρωμένων. εἶτα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ ἑνὸς καὶ συνεχοῦς

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf

ὑφ' ὧν ἂν ποιηθείη, οὔτ' εἰς ἕνα, οὔτ' εἰς πεπερασμέ-
νους, οὔθ' ὅσοι τοιοῦτοι, οὔθ' ὅσοι διάφοροι τούτοις. ὥστε τὸ
οὐδὲν τὸ ἐμποδίζον ἐστὶ πρὸς τὴν ἀπειρίαν τῶν κο-
τοῦτο στησόμενον. καὶ μὴν καὶ τύποι ὁμοιοσχήμονες
τοῖς στερεμνίοις εἰσί, λεπτότησιν ἀπέχοντες μα-
κρὰν τῶν φαινομένων. οὔτε γὰρ ἀποστάσεις ἀδυνα-
τοῦσιν ἐν τῷ περιέχοντι γίνεσθαι τοιαῦται, οὔτε ἐπι-
τηδειότητες, πρὸς κατεργασίας τῶν κοιλωμάτων
καὶ λεπτοτήτων γίνεσθαι, οὔτε ἀπόρροιαι τὴν ἑξῆς
θέσιν καὶ βάσιν διατηροῦσαι, ἣν περ καὶ ἐν τοῖς στε-
ρεμνίοις εἶχον. τούτους δὲ τοὺς τύπους εἴδωλα προ-
σαγορεύομεν. καὶ μὴν καὶ ἡ διὰ τοῦ κενοῦ φορὰ κατὰ
μηδεμίαν ἀπάντησιν τῶν ἀντικοψάντων γινομένη
πᾶν μῆκος περιληπτὸν ἐν ἀπερινοήτῳ χρόνῳ συν-
τελεῖ. βραδύτητος γὰρ καὶ τάχους ἀντικοπή,
καὶ οὐκ ἀντικοπή, ὁμοίωμα λαμβάνει. οὐ μὴν οὐδ'
ἅμα κατὰ τοὺς διὰ λόγου θεωρητοὺς χρόνους κατὰ
τὸ φερόμενον, μὴ τοὺς πλείους τόπους ἀφικνεῖται.
ἀδιανόητον γὰρ καὶ τοῦτο, συναφικνούμενον ἐν αἰ-
σθητῷ χρόνῳ ὅθεν δή ποτε τοῦ ἀπείρου. οὐκ ἐξ οὗ
ἂν περιλάβωμεν τὴν φορὰν τόπου ἔσται ἀφι-
στάμενον. ἀντικοπῇ γὰρ ὅμοιον ἔσται, κἂν μέ-
χρι τοσούτου τὸ τάχος τῆς φορᾶς μὴ ἀντικό-
πτον. χρήσιμον δὴ καὶ τοῦτο κατασχεῖν τὸ στοι-
χεῖον, εἶθ' ὅτι τὰ εἴδωλα ταῖς λεπτότησιν ἀνυ-
περβλήτοις κέχρηται, οὐθὲν ἀντιμαρτυρεῖ τὸν

τῶν

φαινο-

ἐμποδοστατῆσον

βράδους

σῶμα

τόπου

φορᾶς

ποιότητες μεταβάλλονται, εἰ μέλλει τις μὴ καὶ τοῖς μεγέθεσιν ἁπλῶς εἰς ἄπειρον αὐτὰς ἐκβάλλειν. κινοῦνταί τε συνεχῶς αἱ ἄτομοι. φησὶ δὲ παρεχομένου ἐνδοτέρω καὶ ἰσοταχῶς αὐτὰς κινεῖν τοῦ κενοῦ τὴν εἶξιν ὁμοίαν καὶ τῇ βαρυτάτῃ τὸν αἰῶνα. καὶ αἱ μὲν, εἰς μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων διιστάμεναι. αἱ δὲ, αὐτὴν τὸν παλμὸν ἴσχουσιν, ὅταν τύχωσι τῇ περιπλοκῇ κεκλιμέναι, ἢ στεγαζόμεναι παρὰ τῶν πλεκτικῶν. ἥ τε γὰρ τοῦ κενοῦ φύσις ἡ διορίζουσα ἑκάστην αὐτὴν τοῦτο παρασκευάζει τὴν ὑπέρεισιν οὐχ οἵα τε οὖσα ποιεῖσθαι· ἥ τε στερεότης ἡ ὑπάρχουσα αὐταῖς κατὰ σύγκρισιν, τὸν ἀποπαλμὸν ποιεῖ, ἐφ' ὁπόσον ἂν ἡ περιπλοκὴ τὴν ἀποκατάστασιν ἐκ τῆς συγκρούσεως διδῷ. ἀρχὴ δὲ τούτων οὐκ ἔστιν, αἰτίων τῶν ἀτόμων οὐσῶν καὶ τοῦ κενοῦ. φησὶ δ' ἐνδοτέρω μηδὲ ποιότητά τινα περὶ τὰς ἀτόμους εἶναι, πλὴν σχήματος καὶ μεγέθους, καὶ βάρους. τὸ δὲ χρῶμα παρὰ τὴν θέσιν τῶν ἀτόμων ἀλλάττεσθαι ἐν ταῖς δώδεκα στοιχειώσεσί φησι. πᾶν τε μέγεθος μὴ εἶναι περὶ αὐτάς. οὐδέποτε γοῦν ἄτομος ὤφθη αἰσθήσει. αὕτη δ' ἡ φωνὴ τούτων πάντων μνημονευομένων τὸν ἱκανὸν τύπον ὑποβάλλει τῆς τῶν ὄντων φύσεως, ἐπινοίας. ἀλλὰ μὴν καὶ κόσμοι ἄπειροι εἰσίν. εἴθ' ὅμοιοι τούτῳ εἴτ' ἀνόμοιοι. αἵ τε γὰρ ἄτομοι ἄπειροι οὖσαι ὡς ἄρτι ἀπεδείχθη, φέρονται καὶ πορρωτάτω. οὐ γὰρ κατηνάλωνται αἱ τοιαῦται ἄτομοι ἐξ ὧν ἂν γένοιτο κόσμος ἢ

κινεῖσθαι · παρεχομένου καὶ τῇ κουφοτάτῃ · τὴν σύγκρουσιν · γ' οὖν ... ἡ τοσαῦτα λ... · κατανή...

συγκρίσεως. τὰ δ' ἐξ ὧν αἱ συγκρίσεις πεποίηνται. ταῦτα δέ ἐστιν ἄτομα καὶ ἀμετάβλητα, εἴπερ μὴ μέλλει πάντα εἰς τὸ μὴ ὂν φθαρήσεσθαι, ἀλλ' ἰσχύοντα ὑπομένειν ἐν ταῖς διαλύσεσι τῶν συγκρίσεων, πλήρη τὴν φύσιν, ὄντα οὐκ ἔχοντα ὅπῃ ἢ ὅπως διαλυθήσεται. ὥς τε τὰς ἀρχὰς ἀτόμους ἀναγκαῖον εἶναι σωμάτων φύσεις. ἀλλὰ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἄπειρόν ἐστι. τὸ γὰρ πεπερασμένον ἄκρον ἔχει. τὸ δὲ ἄκρον, παρ' ἕτερόν τι θεωρεῖται, ὥς τε τὸ οὐκ ἔχον ἄκρον, πέρας οὐκ ἔχει. πέρας δὲ οὐκ ἔχον, ἄπειρον ἂν εἴη καὶ οὐ πεπερασμένον. καὶ μὴν καὶ τῷ πλήθει τῶν σωμάτων, ἄπειρόν ἐστι τὸ πᾶν, καὶ τῷ μεγέθει τοῦ κενοῦ. εἴ τε γὰρ ἦν τὸ κενὸν ἄπειρον, τὰ δὲ σώματα ὡρισμένα, οὐδαμοῦ ἂν ἔμενε τὰ σώματα, ἀλλ' ἐφέρετο κατὰ τὸ ἄπειρον κενὸν διεσπαρμένα, οὐκ ἔχοντα τὰ ὑπερείδοντα καὶ στέλλοντα κατὰ τὰς ἀνακοπάς. εἴ τε τὸ κενὸν ἦν ὡρισμένον, οὐκ ἂν εἶχε τὰ ἄπειρα σώματα ὅπου ἐνέστη. πρός τε τούτοις τὰ ἄτομα τῶν σωμάτων καὶ μεστά, ἐξ ὧν καὶ αἱ συγκρίσεις γίνονται, καὶ εἰς ἃ διαλύονται, ἀπερίληπτά ἐστι ταῖς διαφοραῖς τῶν σχημάτων. οὐ γὰρ δυνατὸν γενέσθαι τὰς τοσαύτας διαφορὰς ἐκ τῶν σχημάτων περιειλημμένων. καὶ καθ' ἑκάστην δὲ σχημάτισιν ἁπλῶς ἄπειροί εἰσιν ἄτομοι. ταῖς δὲ διαφοραῖς οὐχ ἁπλῶς ἄπειροι, ἀλλὰ μόνον ἀπερίληπτοι. οὐδὲ γάρ φησιν ἐνδοτέρω εἰς ἄπειρον τὴν τομὴν τυγχάνειν. λέγει δέ, ἐπειδὴ αἱ

ποιότητες

ἀναγκαίων

αὐτῶν

ἀπερίληπτοι

ἄλλοντι τῶν κριτηρίων. ὁμοίως δὲ καὶ τὰ ὑπάρχον- [ὅτου δήποτε]
τα πάθη, ὅπως ἂν καὶ τὸ προσμένον, καὶ τὸ ἄδηλον
ἔχωμεν οἷς σημειωσόμεθα. ταῦτα δὲ διαλαβόντας,
συνορᾶν ἤδη περὶ τῶν ἀδήλων. πρῶτον μὲν ὅτι οὐδὲν
γίνεται ἐκ τοῦ μὴ ὄντος. πᾶν γὰρ ἐκ παντὸς ἐγίνε-
τ' ἄν, σπερμάτων γε οὐδὲν προσδεόμενον. καὶ εἰ
ἐφθείρετο δὲ τὸ ἀφανιζόμενον εἰς τὸ μὴ ὄν, πάντα ἂν
ἀπωλώλει τὰ πράγματα, οὐκ ὄντων τῶν εἰς ἃ διελύ-
ετο. καὶ μὴν καὶ τὸ πᾶν ἀεὶ τοιοῦτον ἦν, οἷον νῦν ἐστὶ,
καὶ ἀεὶ τοιοῦτον ἔσται. οὐδὲν γάρ ἐστιν εἰς ὃ μετα-
βάλλει. παρὰ γὰρ τὸ πᾶν οὐθέν ἐστιν, ὃ ἂν εἰσελθὸν
εἰς αὐτὸ τὴν μεταβολὴν ποιήσαιτο, καὶ ἐν τῇ πρώ- [[illegible]]
τῃ περὶ φύσεως τὸ πᾶν ἐστι. σώματα μὲν γὰρ ὡς ἔ-
στιν, αὐτὴ ἡ αἴσθησις ἐπὶ πάντων μαρτυρεῖ. καθ' ἣν
ἀναγκαῖον τὸ ἄδηλον τῷ λογισμῷ τεκμαίρεσθαι
ὥσπερ προεῖπον τὸ πρόσθεν. εἰ μὴ ἦν ὃ κενὸν καὶ
χώραν, καὶ ἀναφῆ φύσιν ὀνομάζομεν, οὐκ ἂν εἶχε
τὰ σώματα ὅπου εἶχε, οὐδὲν δι' ἐκινεῖτο καθὰ περ [ἦν οὐδὲ δι' οὗ]
φαίνεται κινούμενα. παρὰ δὲ ταῦτα οὐθὲν οὔτε
ἐπινοηθῆναι δύναται, οὔτε περιληπτῶς, οὔτε ἀ-
ναλόγως τοῖς περιληπτοῖς, ὡς καθ' ὅλας φύσεις
λαμβανόμενα, καὶ μὴ ὡς τὰ τούτων συμπτώμα-
τα, ἢ συμβεβηκότα λεγόμενα. καὶ μὴν, καὶ ταύ-
την τοῦτο, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ περὶ φύσεως, καὶ [τοῦτο]
τῇ τεσσαρεσκαιδεκάτῃ καὶ πεντεκαιδεκάτῃ, καὶ
τῇ μεγάλῃ ἐπιτομῇ. τῶν σωμάτων τὰ μέν ἐστι
συγ-

ας. βαδιστέον μὲν διὸ καὶ ἐπ' ἐκεῖνα συνεχῶς ἐν τῇ
μνήμῃ τοσοῦτον ποιητέον, ἀφ' οὗ ἥ τε κυριωτάτη τῶν ἐπι-
βολῶν ἐπὶ τὰ πράγματα ἔσται. καὶ δὴ καὶ τὸ κατὰ
μέρος ἀκρίβωμα πᾶν ἐξευρήσεται, τῶν ὁλοσχερῶν
τούτων τύπων ἐμπεριειλημμένων, καὶ μνημονευο-
μένων. ἐπεὶ καὶ τοῦ τελεσιουργημένου τοῦτο κυριώ-
τατον τοῦ παντὸς ἀκριβώματος γίνεται, τὸ ταῖς ἐπιβο-
λαῖς ὀξέως δύνασθαι, καὶ πρὸς ἁπλᾶ στοιχειώματα
καὶ φωνὰς συναγομένων. οὐ γὰρ οἷόν τε τὸ πύκνωμα
διὰ συνεχοῦς τῶν ὅλων περιοδείας εἰδέναι, μὴ δυνάμε-
νον διὰ βραχέων φωνῶν ἅπαν ἐμπεριλαβεῖν ἐν αὐ-
τῷ τὸ κατὰ μέρος ἂν ἐξακριβωθέν. ὅθεν δὴ πᾶσι χρη-
σίμως ὄντος τοῖς ᾠκειωμένοις φυσιολογίᾳ τῆς τοιαύ-
της ὁδοῦ παρεγγυῶν τὸ συνεχὲς ἐνέργημα ἐν φυσιο-
λογίᾳ, καὶ τούτῳ μάλιστα ἐγγαληνίζων τῷ βίῳ πε-
ποίηκα καὶ τοιαύτην τινὰ ἐπιτομὴν καὶ στοιχείωσιν
τῶν ὅλων δοξῶν. πρῶτον μὲν οὖν τὰ ὑποτεταγμένα
τοῖς φθόγγοις ὦ Ἡρόδοτε δεῖ εἰληφέναι, ὅπως ἂν τὰ
δοξαζόμενα, ἢ ζητούμενα ἔχωμεν, εἰς ἃ ἀναγαγόντες,
ἐπικρίνειν, καὶ μὴ ἄκριτα πάντα ἡμῖν εἰς ἄπειρον
ἀποδεικνύουσιν, ἢ κενοὺς φθόγγους ἔχωμεν. ἀνάγκη γὰρ
τὸ πρῶτον ἐννόημα καθ' ἕκαστον φθόγγον βλέπεσθαι,
καὶ μηθὲν ἀποδείξεως προσδεῖσθαι, εἴπερ ἕξομεν τὸ
ζητούμενον, ἢ ἀπορούμενον, καὶ δοξαζόμενον, ἐφ' ὃ ἀνά-
ξομεν. εἶτα κατὰ τὰς αἰσθήσεις δεῖ πάντα τηρεῖν, καὶ
ἁπλῶς τὰς παρούσας ἐπιβολάς, εἴτε διανοίας, εἴθ'

ὅτου

Fichier issu d'une page EMAN : http://eman-archives.org/Epicurei/items/show/16?context=pdf